

Յուտայի պատերազմը և Մաունթ Մեդոուսի ջարդերը

Աճող լարվածությունից սկիզբ է առնում Յուտայի պատերազմը

Վերջին Օրերի Սրբերի ռահվիրաների՝ Սուլթ Լեյքի հովիտ առաջին անգամ հասնելուց երեք տարի անց Միացյալ Նահանգների կառավարությունը կազմավորեց Յուտայի Տարածքը և Բրիգամ Յանգին նշանակեց որպես տարածաշրջանի առաջին նահանգապետ: 1857 թվականի կեսերին Վերջին Օրերի Սրբերի ղեկավարները լուրեր լսեցին, որ կառավարական իշխանությունները ցանկանում են Բրիգամ Յանգի փոխարեն նոր նահանգապետ նշանակել Յուտայի Տարածաշրջանում, ում հետևում կանգնած էր լինելու մեծաքանակ կառավարական զորքը: 1857 թվականի հուլիսի 24-ին Նախագահ Բրիգամ Յանգը մի խումբ Սրբերի հետ նշում էր Սուլթ Լեյքի հովիտ իրենց ժամանան 10-րդ տարեդարձը, երբ ստացավ ավելի վաղ լսած լուրերի հաստատումը, որ բանակը մոտենում էր Սուլթ Լեյք Սիթիին:

Նախորդ տարիների անհամաձայնության և թյուրմբռնման արդյունքում Վերջին Օրերի Սրբերի և Միացյալ Նահանգների կառավարության պաշտոնատար անձանց միջև լարվածությունը մեծացավ: Սրբերը ցանկանում էին ղեկավարվել իրենց իսկ ընտրած ղեկավարների կողմից և մերժեցին կառավարության կողմից նշանակված անձանց, ովքեր չէին կիսում իրենց արժեքները, ոմանք էլ անազնիվ էին, կաշառակեր և անբարո: Կառավարության որոշ պաշտոնյաներ կարծեցին, որ Սրբերի գործողությունները և վերաբերմունքը նշանակում էին, որ նրանք ապստամբում էին Միացյալ Նահանգների կառավարության դեմ:

Միացյալ Նահանգների Նախագահ Ջեյմս Բյուքանան Սուլթ Լեյք Սիթի ուղարկեց մոտավորապես 2500 զինվոր, որպեսզի ապահով ուղեկցեին նոր նահանգապետին դեպի Յուտա և ճնշեին, ըստ իր կարծիքի, Սրբերի մեջ բարձրացված ապստամբությունը: Այս որոշումը կայացվել էր առանց Յուտայի իրավիճակի մասին ճշգրիտ տեղեկության (տես *Church History in the Fulness of Times Student Manual*, 2nd ed. [Church Educational System manual, 2003], 368–71):

Տարածաշրջանը պաշտպանելու նախապատրաստություններ

Սրբերին ուղղված քարոզներում Նախագահ Յանգը և Եկեղեցու այլ ղեկավարներ մոտեցող զորքերին նկարագրեցին որպես թշնամիներ: Նրանք վախենում էին, որ զորքերը գուցե Սրբերին դուրս քշեին Յուտայից, ինչպես նրանք նախկինում քվել էին Օհայո, Միսսուրի և Իլլինոյս նահանգներից: Նախագահ Յանգը, ով տարիներ շարունակ խնդրել էր Սրբերին հացահատիկի պաշար հավաքել, կրկին տվեց նույն հրահանգները, որպեսզի նրանք ուտելիք ունենային, եթե ստիպված լինեին փախչել զորքերից: Որպես Յուտայի տարածքի նահանգապետ, նա

նաև հրահանգեց տարածաշրջանի ոստիկանությանը նախապատրաստվել տարածքի պաշտպանությանը:

Տարածաշրջանը սայլերով ճամփորդող գաղթականների հետ

Արկանզասից արևմուտք դեպի Կալիֆորնիա մեկնող գաղթականների սայլերը մտան Յուտա հենց այն ժամանակ, երբ Վերջին Օրերի Սրբերը նախապատրաստվում էին պաշտպանել տարածքը ժամանող Միացյալ Նահանգների զորքերից: Գնացքի որոշ ուղևորների մոտ դժգոհություն առաջ եկավ, քանի որ նրանք բարդությունների հանդիպեցին, երբ անհրաժեշտ քանակությամբ հացահատիկ ցանկացան գնել Սրբերից, որոնց հրահանգված էր պաշարել իրենց հացահատիկը: Գաղթականները Սրբերի հետ տարածաշրջաններ ունեցան նաև այն պատճառով, որ վերջիններս չէին ցանկանում, որ սայլերի մեծաքանակ ձիերը և անասունները սպառեին կերի ու ջրի պաշարները, որը Սրբերին անհրաժեշտ էր իրենց իսկ կենդանիների համար:

Լարված դրություն ստեղծվեց Սիդար Սիթիում՝ Կալիֆորնիայի ճանապարհին գտնվող Յուտայի վերջին քաղաքում: Հակամարտություններ տեղի ունեցան սայլերով ճամփորդող մի քանի մարդկանց և Վերջին Օրերի Սրբերից մի քանիսի միջև: Սայլակներով ճամփորդողներից ոմանք սպառնացին միանալ Սրբերի դեմ եկող կառավարության զորքերին: Չնայած սայլերի ղեկավարը հանդիմանեց իր ընկերներին նման սպառնալիքներ ներկայացնելու համար, Սիդար Սիթիի որոշ ղեկավարներ և նորաբնակներ գաղթականներին սկսեցին դիտել որպես թշնամիների: Սայլերի շարանը հեռացավ քաղաքից ժամանումից ընդամենը մեկ ժամ անց, սակայն Սիդար Սիթիի որոշ նորաբնակներ և ղեկավարներ ցանկացան հետապնդել և պատժել այն մարդկանց, ովքեր վիրավորել էին իրենց:

Սրվող հակամարտությունը

Քանի որ այդ Սրբերը գաղթականների հետ ունեցած իրենց խնդիրը չլուծեցին Տիրոջ Եղանակով, իրավիճակը շատ ավելի լրջացավ: Իսահակ Շեյթը՝ Սիդար Սիթիի քաղաքապետը, ոստիկանության մայրը և ցցի նախագահը թույլտվություն խնդրեցին ոստիկանության հրամանատարից, ով ապրում էր Փարովան կոչվող մոտակա բնակավայրում, ոստիկանություն կանչել և սայլակներից իջեցնել օրինազանցներին: Ոստիկանության հրամանատարը՝ Վիլյամ Դեյմը, ով Եկեղեցու անդամ էր, Իսահակ Շեյթին խորհուրդ տվեց ուշադրություն չդարձնել գաղթականների սպառնալիքներին: Այդ խորհրդին հետևելու փոխարեն Իսահակ Շեյթը և Սիդար Սիթիի այլ ղեկավարներ որոշեցին համոզել մի քանի տեղացի բնիկ հնդկացիների՝ հարձակում գործել սայլերի վրա և գողանալ նրանց անասունները՝ որպես գաղթականների

պատժելու միջոց: Իսահակ Չեյթը խնդրեց Ջոն Դ. Լինն, ով տեղի Եկեղեցու անդամ էր և ոստիկանության մայր, առաջնորդել այս հարձակումը, և երկուսով ծրագրեցին այդ գործում մեղադրել հնդկացիներին:

Հարձակում գաղթականների վրա

Իսահակ Չեյթը սայլերի վրա հարձակվելու ծրագիրը ներկայացրեց Եկեղեցու, համայնքի և ոստիկանության տեղական ղեկավարների խորհրդին: Խորհրդի որոշ անդամներ կտրականապես մերժեցին այդ ծրագիրը և հարցրին Չեյթին, թե արդյո՞ք նա խորհրդակցել էր Նախագահ Բրիգամ Յանգի հետ այդ հարցի շուրջ: Ասելով, որ նա չի արել այդ, Չեյթը համաձայնվեց Սուլթ Լեյք Սիթի սուրհանդակ ուղարկել Ջեյմս Հասլամին՝ մի նամակով, որտեղ կբացատրի իրավիճակը և կհարցնի, թե ինչ պետք է անել: Այնուամենայնիվ, քանի որ Սուլթ Լեյք Սիթին գտնվում է Սիդար Սիթիից մոտավորապես 250 մղոն հեռավորության վրա, սուրհանդակից կպահանջվեր գրեթե մեկ շաբաթ շարունակ ձիով առաջ սլանալ՝ Սուլթ Լեյք Սիթի հասնելու համար և վերադառնալու Սիդար Սիթի՝ բերելով Նախագահ Յանգի հրահանգները:

Մինչ Իսահակ Չեյթը սուրհանդակի հետ ուղարկում էր իր նամակը, Ջոն Դ. Լին և մի խումբ հնդիկներ հարձակվեցին գաղթականների ճամբարի վրա Մաունթ Մեդոուս կոչվող վայրում: Լին առաջնորդում էր հարձակումը, սակայն ընդարկում էր իր ինքնությունը, որպեսզի այնպիսի տպավորություն ստեղծվեր, որ միայն հնդիկներն էին ներգրավված: Գաղթականներից ոմանք սպանվեցին կամ վիրավորվեցին, իսկ մնացածը հարձակվողներին հետ մղեցին՝ ստիպելով Լինն և հնդկացիներին նահանջել: Պաշտպանվելու համար գաղթականները արագ շրջան կամ պատնեշ կազմեցին իրենց սայլերով: Եվս երկու հարձակում հետևեց հաջորդ հինգ օրերի ընթացքում, որի ժամանակ սայլերը շուրջկալի մեջ հայտնվեցին:

Մի պահ Սիդար Սիթիի ոստիկանները նկատեցին երկու գաղթականների, ովքեր գտնվում էին սայլակների պատնեշներից դուրս: Ոստիկանները կրակ բացեցին նրանց վրա՝ սպանելով մեկին: Մյուս մարդը փախուստի դիմեց և լուր բերեց սայլերի ճամբարին, որ սպիտակամորթներ էին ներգրավված իրենց դեմ մղված հարձակումներում: Նրանք, ովքեր ծրագրել էին հարձակումը, այժմ հայտնվել էին իրենց խաբեության ծուղակում: Եթե գաղթականներին թույլ տային գնալ Կալիֆորնիա, լուրեր կտարածվեին, որ Վերջին Օրերի Սրբերը պատասխանատու էին սայլերի վրա հարձակում գործելու համար: Դավադրության մասնակիցները վախենում էին, որ այդ լուրերը բացասական հետևանքներ կունենան իրենց և իրենց ժողովրդի համար:

Մաունթ Մեդոուսի ջարդերը

Փորձելով կանխել այդ նորությունների տարածումը, թե Վերջին Օրերի Սրբերը ներգրավված են եղել սայլերի վրա հարձակումներին, Իսահակ Չեյթը, Ջոն Դ. Լին Եկեղեցու և ոստիկանության այլ ղեկավարներ ծրագիր կազմեցին սպանել բոլոր մնացած գաղթականներին, բացառությամբ փոքր երեխաների: Որոշելով իրակա-

նացնել այս ծրագիրը՝ Ջոն Դ. Լին մոտեցավ գաղթականներին և ասաց, որ ոստիկանությունը կպաշտպանի նրանց հետագա հարձակումներից՝ նրանց ապահով հետ առաջնորդելով դեպի Սիդար Սիթի: Երբ գաղթականները քայլում էին դեպի Սիդար Սիթի, ոստիկանները շրջվեցին և կրակ բացեցին նրանց վրա: Մի քանի հնդիկներ, համալրելով նորաբնակների շարքերը, առաջ վազեցին թաքստոցներից, որ միանային հարձակմանը: Սայլակների շարանի մոտ 140 գաղթականներից միայն 17 փոքր երեխաների կյանքը խնայեցին:

Ջարդից երկու օր անց Ջեյմս Հասլամը հասավ Սիդար Սիթի՝ իր հետ բերելով Նախագահ Յանգի պատասխան ուղերձը, որում տեղական ղեկավարներին հրահանգվում էր թույլ տալ սայլերին խաղաղությամբ հեռանալ: «Երբ Չեյթը կարդաց Յանգի խոսքերը, նա մանկան նման հեկեկաց և կարողացավ ասել ընդամենը երկու բառ. «Շատ ուշ է, շատ ուշ» (Richard E. Turley Jr., "The Mountain Meadows Massacre," *Ensign*, Sept. 2007, 20):

Ողբերգական հետևանքները

Մաունթ Մեդոուսի ջարդերի արդյունքում ոչ միայն մոտավորապես 120 գոհեր եղան, այլև մեծ տառապանք պատճառվեց կենդանի մնացած երեխաներին և գոհ գնացածների հարազատներին: Մի քանի Վերջին Օրերի Սրբեր օթևան տվեցին և հոգ տարան գաղթականների երեխաներին, ովքեր ողջ էին մնացել ջարդի ժամանակ: 1859 թվականին կառավարական պաշտոնյաները իրենց վրա վերցրին այս երեխաների խնամակալությունը և վերադարձրին նրանց Արկանզասի իրենց ազգականներին: Հնդիկները նույնպես տառապեցին՝ հանցագործության մեջ անարդարացիորեն մեղադրվելու պատճառով:

Եկեղեցու ղեկավարներն իմանում են ջարդի մասին

«Չնայած Բրիգամ Յանգը և Եկեղեցու այլ ղեկավարները Սուլթ Լեյք Սիթիում ջարդի մասին իմացան դեպքերից անմիջապես հետո, նորաբնակների ներգրավվածության աստիճանի և հանցագործության սարսափելի մանրամասների մասին գիտակցումը տեղի ունեցավ աստիճանաբար՝ ժամանակի ընթացքում: 1859 թվականին նրանք իրենց կոչումներից հետ կանչեցին ցցի նախագահ Իսահակ Չեյթին և Եկեղեցու այլ ղեկավարների Սիդար Սիթիում, ովքեր դեր խաղացին ջարդի ժամանակ: 1870 թվականին նրանք Իսահակ Չեյթին և Ջոն Դ. Լինն Եկեղեցուց վտարեցին:

«1874 թվականին տարածաշրջանի երդվյալ ատենակալների գլխավոր խումբը մեղադրանք ներկայացրեց ինը տղամարդկանց՝ ջարդը կազմակերպելու գործում նրանց դերի համար: Նրանցից շատերն ի վերջո ձերբակալվեցին, չնայած միայն Լին դատվեց, մեղավոր ճանաչվեց և մահապատժի ենթարկվեց հանցագործության համար: Մեկ այլ մեղադրյալ փաստեր հաղորդեց ստեղծված իրավիճակի մասին [ինքնակամ խոստովանելով և մյուս ամբաստանյալների դեմ ցուցմունք տալով], իսկ մյուսները տարիներ շարունակ փախչում էին օրենքից: Մյուս ոստիկանները, ովքեր իրագործեցին ջարդերը, իրենց կյանքի մնացած մասն անցկացրին սարսափելի մեղքի

զգացումով և իրենց արածի ու տեսածի շուրջ կրկնվող մղձավանջի մեջ» (Richard E. Turley Jr., "The Mountain Meadows Massacre," *Ensign*, Sept. 2007, 20):

Մաունթ Մեդոուսի ջարդերի 150-րդ տարելիցը

Առաջին Նախագահությունից Նախագահ Հենրի Բ. Այրինգն ասել է.

«[Մաունթ Մեդոուսի ջարդերի] համար պատասխանատվություն են կրում Մաունթ Մեդոուսի տարածքի Հիսուս Թրիստոսի Վերջին Օրերի Սրբերի Եկեղեցու տեղի ղեկավարները, ովքեր ունեցել են նաև քաղաքացիական և ոստիկանական պաշտոններ և Եկեղեցու անդամները, ովքեր գործել են նրանց ղեկավարությամբ: . . .

. . . Հիսուս Թրիստոսի ավետարանը, որը մենք ընդունում ենք, նողկալի է համարում սառնասիրտ արյունահեղությունը՝ երբ սպանվում են տղամարդիկ, կանայք և երեխաներ: Իրականում այն քարոզում է խաղաղություն

և ներողամտություն: Այն, ինչ արեցին մեր Եկեղեցու անդամները [Մաունթ Մեդոուսում] երկար տարիներ առաջ, քրստոնեության ուսմունքների և վարքի շեղում էր: . . . Աստվածային արդարադատությունն անկասկած պատշաճ պատիժ կսահմանի նրանց համար, ովքեր պատասխանատու էին ջարդերի համար: . . .

. . . Թող որ Երկնքի Աստվածը, ում որդիներն ու դուստրերն ենք մենք բոլորս, օրհնի մեզ պատվելու նրանց, ովքեր մահացան այստեղ, միմյանց հանդեպ տարածելով անկեղծ սեր և ներողամտության ոգի, որը մարմնավորում էր Նրա Միածին Որդին» («150th Anniversary of Mountain Meadows Massacre," Sept. 11, 2007, mormonnewsroom.org/article/150th-anniversary-of-mountain-meadows-massacre):

